

ĐA DẠNG SINH HỌC CỦA VIỆT NAM: QUÁ KHỨ, HIỆN TẠI VÀ TƯƠNG LAI

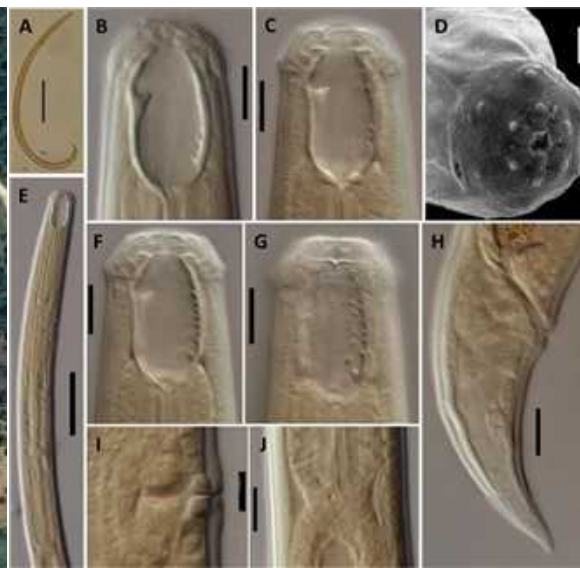
Nguyễn Quảng Trường

Viện Sinh học, Viện Hàn lâm Khoa học và Công nghệ Việt Nam



NGHIÊN CỨU VỀ ĐA DẠNG SINH HỌC

- Đa dạng sinh học
- Sinh thái học
- Tài nguyên sinh vật và tri thức bản địa
- Bệnh dịch lây truyền từ động vật sang người
- Bệnh hại cây trồng
- Bảo tồn và sử dụng bền vững tài nguyên sinh vật



ỨNG DỤNG KẾT QUẢ NGHIÊN CỨU

Tư vấn chính sách

- Thực thi các công ước quốc tế: Đa dạng sinh học (CBD), CITES
- Xây dựng, sửa đổi quy định, chính sách: các Nghị định 160/2013, 06/2019, 64/2019, 84/2021, Thông tư 27/2025/TT-BNNMT, xây dựng danh mục loài nguy cấp, quý, hiếm của Việt Nam

Tư vấn khoa học về phát triển bền vững

- Tư vấn cho cơ quan chức năng về quản lý nhân nuôi động vật hoang dã
- Xây dựng hồ sơ đề xuất công nhận Di sản thiên nhiên / Khu Dự trữ sinh quyển thế giới, Vườn di sản ASEAN
- Sử dụng hợp lý tài nguyên sinh vật và phát triển bền vững
- Bảo vệ sức khỏe của cộng đồng

TT	Tên Tiếng Việt	Tên khoa học	Loài nguy cấp, quý, hiếm được ưu tiên bảo vệ	Loài thực vật rừng, động vật rừng nguy cấp, quý, hiếm
NHÓM I				
A				
THỰC VẬT				
NGÀNH HẠT TRẦN (NGÀNH THÔNG)				
LỚP THÔNG				
Họ Hoàng đàn				
1.	Sa mộc dầu	<i>Cunninghamia kunthii</i>	X	IA
2.	Hoàng đàn hữu liên	<i>Cupressus tonkinensis</i>	X	IA
3.	Thông nước	<i>Glyptostrobus pensilis</i>	X	IA
4.	Hách tần dài loan	<i>Taiwania cryptomerioides</i>	X	IA
5.	Bách vàng	<i>Kandocyparis vietnamensis</i> (<i>Cupressus vietnamensis</i>)	X	IA
Họ Thông				
6.	Vân sam phân sì păng	<i>Abies delavayi subsp. fujianensis</i>	X	IA
7.	Thông đỏ lá dài/ Thông đỏ nam	<i>Taxus wallichiana</i>	X	IA
8.	Đu sam đá vôi	<i>Keteleeria davidiana</i>	X	IA
NGÀNH HẠT KÍN (NGÀNH MỘC LAN)				
LỚP HẠT LÁ MÀM (LỚP MỘC LAN)				
Họ Hoàng liên gai				
9.	Hoàng liên gai lá tù (Hoàng liên gai lá tròn)	<i>Berberis hypoleuca</i>		IA



BỐI CẢNH THẾ GIỚI: KHUNG ĐA DẠNG SINH HỌC TOÀN CẦU

COP 15 CBD:

- Thông qua Tuyên bố Côn Minh: Hướng tới một nền văn minh sinh thái – xây dựng một tương lai chung cho tất cả sự sống trên Trái đất, hiện thực hóa đầy đủ “Tầm nhìn 2050” về “Sống hòa hợp với thiên nhiên”.
- Thông qua “Khung đa dạng sinh học toàn cầu Côn Minh – Montreal (GBF)” đặt mục tiêu đến năm 2050 nhằm khẩn trương đảo chiều mất mát đa dạng sinh học toàn cầu.



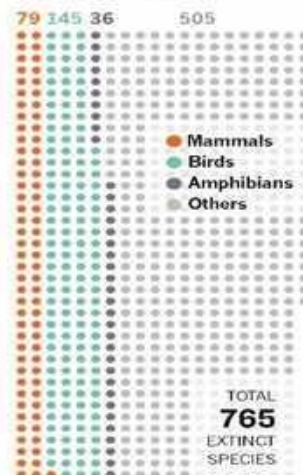
Suy giảm đa dạng sinh học ở cấp độ toàn cầu

Life under threat

Thousands of species are currently deemed to be threatened, but the true number of species at risk of extinction may be much higher. Estimates suggest that between 500 and 36,000 species might be disappearing each year. The best data are for well-studied groups — mammals, birds and amphibians. Much less is known about threats to other groups, such as insects and fish.

ALREADY EXTINCT

TOTAL DOCUMENTED SINCE 1500



March towards mass extinction

Mass extinctions — loss of 75% of existing species — have happened 5 times in the planet's history. If there are 5 million animal species and they are disappearing at rate of 0.72% per year (the upper end of estimates), a sixth mass extinction could happen by the year 2200. At the low end of the estimated range, a mass extinction would not happen for thousands of years.

BY RICHARD MONASTERSKY | GRAPHIC BY SW INFOGRAPHIC

Mammals
1,199
THREATENED SPECIES
26% of described species

CURRENTLY
THREATENED



Birds
1,373
THREATENED SPECIES
13% of described species



Amphibians
1,957
THREATENED SPECIES
41% of described species



Insects
993
THREATENED SPECIES
(Only 0.5% of roughly 1 million described have been evaluated. Number of living species may exceed 5 million)



Có khoảng từ 500 đến 36.000 loài sinh vật bị biến mất/năm
Số loài đã bị thuyết chủng kể từ năm 1500 trở lại đây: 765 loài
Số lượng loài đang bị đe dọa theo đánh giá của IUCN: 5522 loài

EXTINCTIONS PER WEEK

LOWER
ESTIMATE
10

HIGHER
ESTIMATE
690

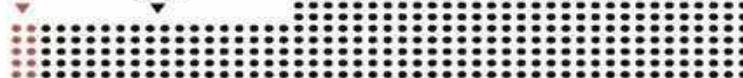
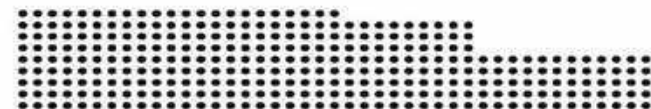


PHOTO CREDITS: G. murina and N. americanus: Joel Sartore/National Geographic Creative; S. dinoronic: Life on white/Alamy; R. americanus: Joel Sartore/National Geographic Creative/Getty

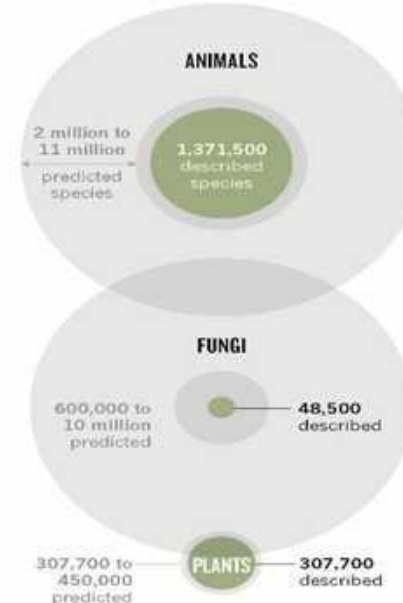


SOURCES: Already Extinct, Currently threatened: IUCN Red List, How many species are there? S. L. Pimm et al. Science 344, 1246752 (2014); B. R. Scheffers et al. Trends Ecol. Evol. 27, 501-510 (2012); IUCN Red List, March towards mass extinction: Pimm et al., C. Mora et al. Science 341, 237 (2013); Mass threats: WWF Living Planet Report 2014.

FEATURE NEWS

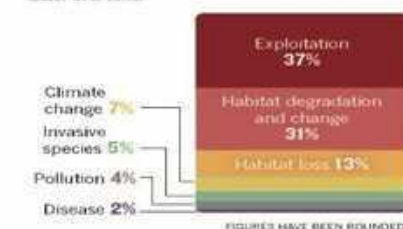
How many species are there?

Estimates of the number of species of animals, fungi and plants vary significantly. That uncertainty clouds understanding of how many species are threatened and how many are going extinct.



Main threats

Hunting, fishing and other forms of exploitation are a major factor in declines in animal populations, according to the Living Planet Index. Habitat degradation and loss are also dominant threats. Climate change is expected to become a bigger factor over time.

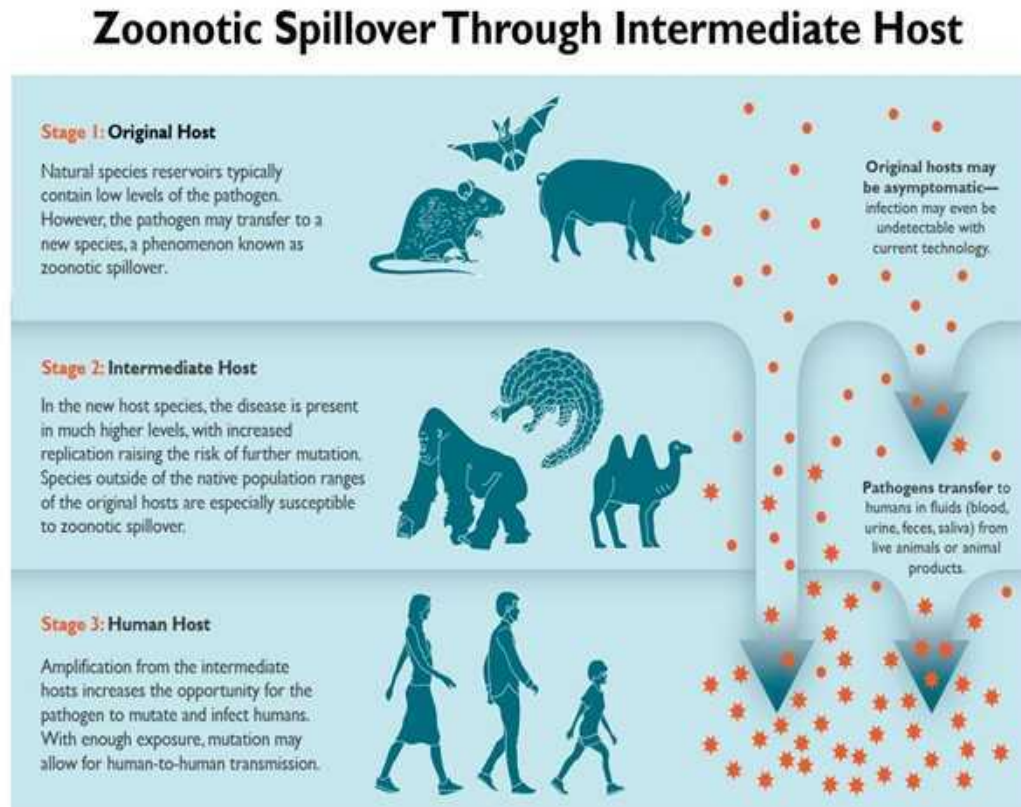


Buôn bán động vật hoang dã và nguy cơ đối với con người

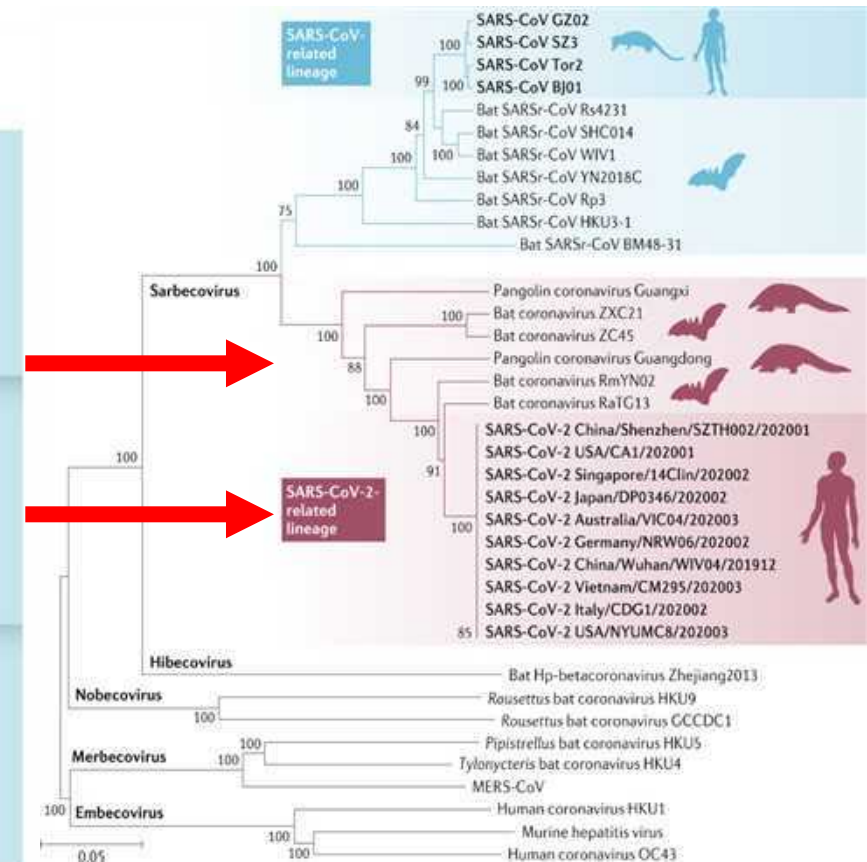
- Đông Nam Á và Trung Quốc được coi là điểm trung chuyển buôn bán và sử dụng động vật hoang dã trái pháp luật lớn trên thế giới
- 1980-2010: 6.700 đợt bùng phát dịch bệnh lây từ động vật sang người



Krishnasamy & Zavagli (2020)



Spevack (2020)



Hu et al. (2021)

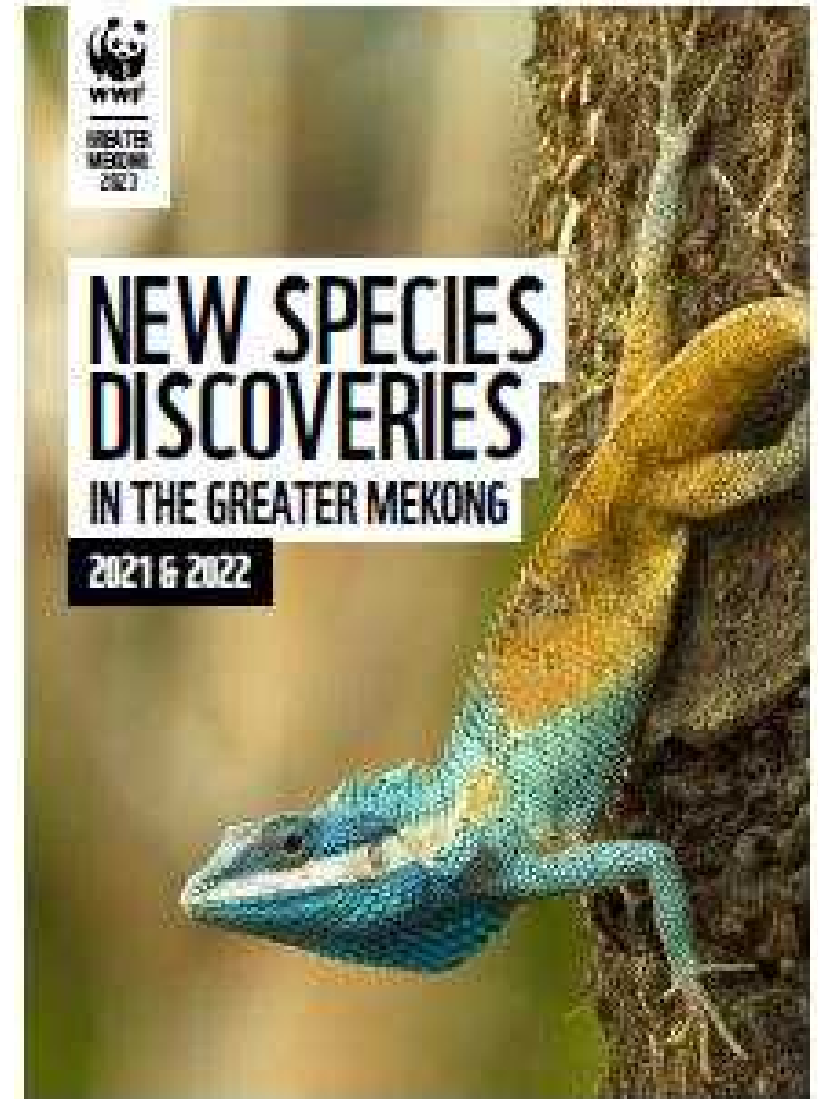
HIỆN TRẠNG ĐA DẠNG SINH HỌC CỦA VIỆT NAM

- Thực vật: ~ 14.400 loài thực vật
- Thú: 331 loài
- Chim: 920 loài
- Bò sát: 550 loài
- Lưỡng cư: 280 loài
- Cá: ~ 3500 loài
- Động vật nổi: 657 loài
- Động vật đáy: 6300 loài
- Côn trùng: 20.000 loài
- Nhện: ~ 500 loài



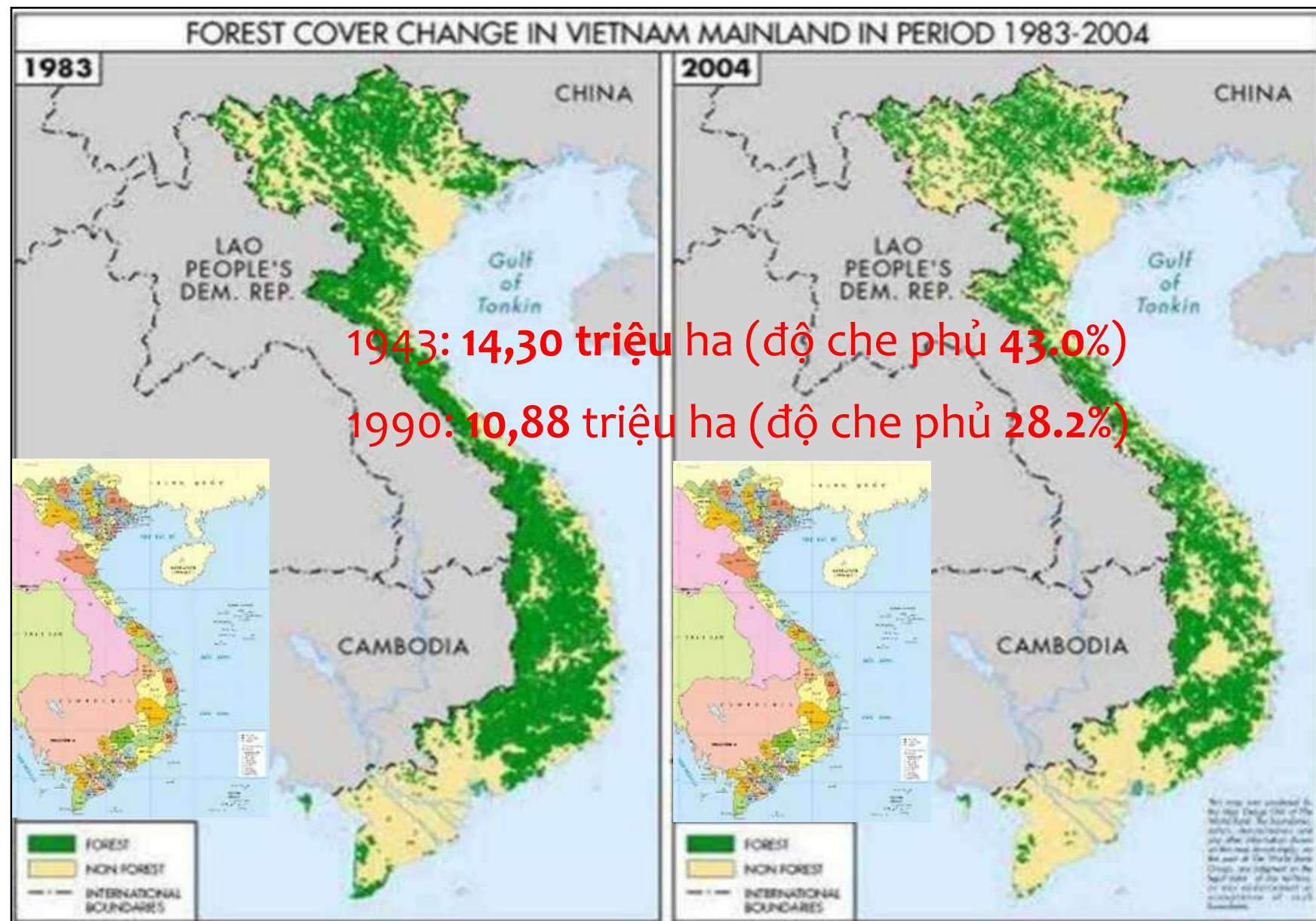
Phát hiện nhiều loài mới cho khoa học (2010-2020)

- 1 họ mới
- 5 giống mới
- Hơn 600 loài mới cho khoa học



THÁCH THỨC & ỨNG PHÓ

Mất và suy thoái rừng



Nguồn: Bộ TNMT 2005

CHIẾN LƯỢC QUỐC GIA VỀ ĐA DẠNG SINH HỌC

Quyết định số 149/QĐ-TTg ngày 28/1/2022 của Thủ tướng Chính phủ: phê duyệt Chiến lược quốc gia về đa dạng sinh học đến năm 2030, tầm nhìn đến năm 2050

Mục tiêu 1: Bảo tồn và phục hồi các hệ sinh thái quan trọng

- Diện tích các khu DSTN, KBTTN trên đất liền đạt **9%** diện tích lãnh thổ
- Diện tích các vùng biển, ven biển đạt **3-5%** diện tích vùng biển tự nhiên
- **70%** các khu DSTN, KBTTN được đánh giá hiệu quả quản lý
- Công nhận: 14 khu DTSG, 15 vườn di sản ASEAN
- Tỷ lệ che phủ rừng **42-43%**
- Phục hồi **20%** diện tích hệ sinh thái tự nhiên bị suy thoái



CHIẾN LƯỢC QUỐC GIA VỀ ĐA DẠNG SINH HỌC

Mục tiêu 2: Bảo tồn và phục hồi các loài hoang dã

- Không có thêm loài nào bị tuyệt chủng, ưu tiên các loài nguy cấp, quý, hiếm, loài di cư
- Phục hồi quần thể của 10 loài nguy cấp, quý, hiếm được ưu tiên bảo vệ
- Bảo tồn nguồn gen, lưu giữ : 100.000 nguồn gen

Số loài bị đe dọa tuyệt chủng ở Việt Nam (2024)

- Động vật: 742 loài (5 loài đã tuyệt chủng)
- Thực vật và nấm: 656 loài
- [Danh lục Đỏ Việt Nam: http://vnredlist.vast.vn](http://vnredlist.vast.vn)



Số loài bị đe dọa ở Việt Nam theo phân loại yếu tố tác động (IUCN 2024)

Mối đe dọa		Thực vật		Động vật	
		Số lượng loài bị đe dọa	Tỉ lệ (%)	Số lượng loài bị đe dọa	Tỉ lệ (%)
Phát triển khu dân cư và cơ sở hạ tầng		216	38,0	428	48,5
Nông nghiệp và nuôi trồng thủy sản		417	73,3	362	41,0
Sản xuất năng lượng và khai thác khoáng sản		25	4,4	165	18,7
Xây dựng hạ tầng giao thông và các hành lang		147	25,8	282	32,0
Sử dụng tài nguyên		289	50,8	729	82,7
Xâm phạm và quấy nhiễu của con người		42	7,4	288	32,7
Thay đổi thiên nhiên		62	10,9	174	19,7
Các loài ngoại lai, biến đổi gen, bệnh tật		19	3,3	246	27,9
Ô nhiễm		23	4,0	347	39,3
Thiên tai		1	0,2	5	0,6
Biến đổi khí hậu và thời tiết cực đoan		26	4,6	296	33,6
Các yếu tố khác		11	1,9	5	0,6

So sánh số loài bị đe dọa tuyệt chủng có phân bố ở Việt Nam
theo Danh lục Đỏ IUCN (2024) và Sách Đỏ Việt Nam (2007, 2024)

Nhóm	Bậc đe dọa						Cộng
	EX	EW	CR	EN	VU	NT	
Thực vật							
IUCN	0	1	103	180	182	73	539
Sách Đỏ Việt Nam							
2007	1	0	45	188	210	4	448
2024	0	0	135	271	231	7	644
Năm							
IUCN	0	0	0	0	0	0	0
Sách Đỏ Việt Nam							
2007	0	0	0	3	3	0	6
2024	0	0	0	11	0	1	12
Động vật							
IUCN	1	0	99	211	325	265	901
Sách Đỏ Việt Nam							
2007	7	16	77	184	75	29	388
2024	1	4	129	220	339	49	742

Sự tuyệt chủng của Tê giác ở Việt Nam



Javan Rhino Officially Extinct In Vietnam

by Douglas Main | January 03, 2013 04:25pm ET

114

Share

3

Tweet

4

Submit

572

Reddit

More

In cooperation with: [conservation](#)



A Javan rhino in Vietnam captured in a camera-trap photo.

Credit: CNNW-Greater Mekong. [View full-size image](#)

Share

It's official: There are no more rhinos left in Vietnam.

A large female Javan rhino, estimated to be between 15 and 25 years old, was shot and killed in late April 2010, and had its horn removed by a poacher. Turns out it was the country's last, as reported by [Rachel Nuwer at Take Part](#), a digital media and advocacy company.

It's the second subspecies of Javan rhino to go extinct. The third subspecies remains in Indonesia, likely confined to a single park, where as few as 35 of the critically endangered animals survive. A camera trap caught video of a [mother Javan rhino](#) and her calf in Ujung Kulon National Park in 2011. It's not known whether the population is increasing or decreasing, and their survival remains in doubt, according to the International Union for the Conservation of Nature, a global network of government and private groups that assesses the extinction risk of species.

CHIẾN LƯỢC QUỐC GIA VỀ ĐA DẠNG SINH HỌC

**Mục tiêu 3: Giá trị đa dạng sinh học
và dịch vụ hệ sinh thái được duy
trì, nâng cao**

- Sử dụng bền vững
- Hạn chế tác động tiêu cực
- Kiểm soát loài ngoại lai



Biến đổi khí hậu

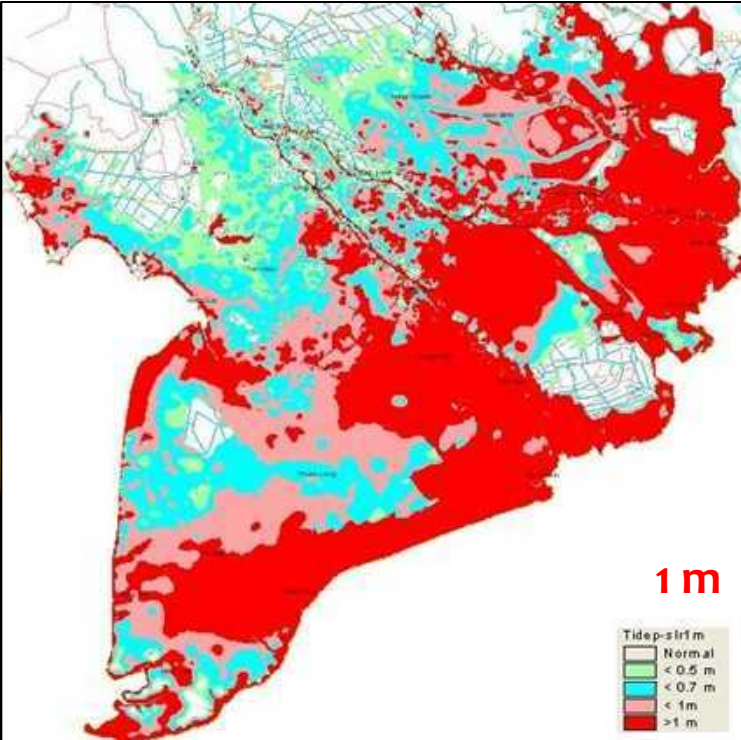


Table 2.14. The annual average temperature ($\bar{T}$ N), the January average temperature ($\bar{T}$ January) and the July average temperature ($\bar{T}$ July) in recent decades (°C)



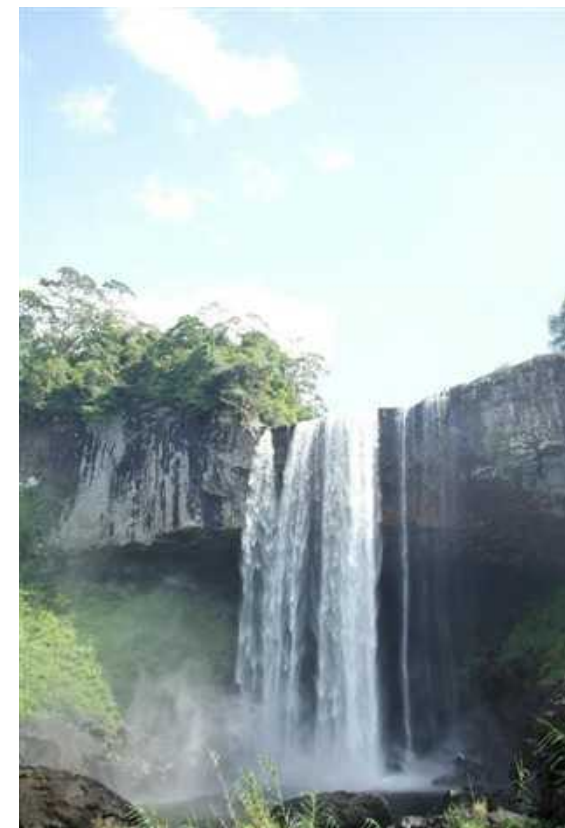
Ảnh hưởng của biến đổi khí hậu đến các hệ sinh thái / loài



Nguồn: Báo VNExpress, sưu tầm

MỘT SỐ GIẢI PHÁP

- Bảo vệ và phục hồi các hệ sinh thái trọng điểm
- Khai thác hiệu quả đa dạng sinh học, dịch vụ hệ sinh thái



Bảo tồn đa dạng sinh học

- Bảo tồn tại chỗ
- Bảo tồn chuyển chỗ



CHƯƠNG TRÌNH BẢO TỒN CÁC LOÀI TẮC KÈ QUÝ HIẾM CỦA VIỆT NAM
CONSERVATION PROGRAM FOR THREATENED GECKO SPECIES OF VIET NAM

CÁC LOÀI TẮC KÈ ĐỀU ĐƯỢC PHÁP LUẬT BẢO VỆ!

Trình tự bảo tồn: Trứng → Con non → Trưởng thành → Môi trường sống

Thước kẻ màu xanh lá:
Được bảo vệ theo Luật Bảo vệ và Chăm sóc Động vật và Thực vật Việt Nam (Điều 10, Luật BVTV 2017) và Nghị định 84/2018/NĐ-CP.

Thước kẻ màu nâu:
Được bảo vệ theo Luật Bảo vệ và Chăm sóc Động vật và Thực vật Việt Nam (Điều 10, Luật BVTV 2017) và Nghị định 84/2018/NĐ-CP.

Thước kẻ màu đỏ:
Được bảo vệ theo Luật Bảo vệ và Chăm sóc Động vật và Thực vật Việt Nam (Điều 10, Luật BVTV 2017) và Nghị định 84/2018/NĐ-CP.

Thước kẻ màu tím:
Được bảo vệ theo Luật Bảo vệ và Chăm sóc Động vật và Thực vật Việt Nam (Điều 10, Luật BVTV 2017) và Nghị định 84/2018/NĐ-CP.

Thước kẻ màu vàng:
Được bảo vệ theo Luật Bảo vệ và Chăm sóc Động vật và Thực vật Việt Nam (Điều 10, Luật BVTV 2017) và Nghị định 84/2018/NĐ-CP.

HÃY:
- Bảo vệ rừng và cảnh quan thiên nhiên
- Phòng chống cháy rừng
- Bảo vệ các loài quý hiếm
- Hạn chế săn bắn
- Thực hiện chương trình nhân nuôi bảo tồn

KHÔNG:
- Phá hoại cảnh quan, chặt cây, đốt lá
- Săn bắn, sử dụng thuốc bẫy bắt pháp luật
- Tắc kè ngâm rượu

BẢO VỆ ĐỘNG VẬT HOANG DÃ ĐƯỢC PHÁP LUẬT BẢO VỆ:
- Giữ gìn và bảo vệ các loài động vật hoang dã
- Bảo vệ và sử dụng bền vững tài nguyên thiên nhiên
- Phát triển du lịch bền vững

VIỆN SINH HỌC



MỘT SỐ GIẢI PHÁP

- Bảo tồn, phục hồi quần thể các loài hoang dã
- Kiểm soát buôn bán động vật hoang dã
- Đảm bảo an toàn sinh học



Nguồn: EIA (2019), Báo Hải quan (2023), UNDP (2022)

Triển khai các chương trình cứu hộ, bảo tồn đa dạng sinh học



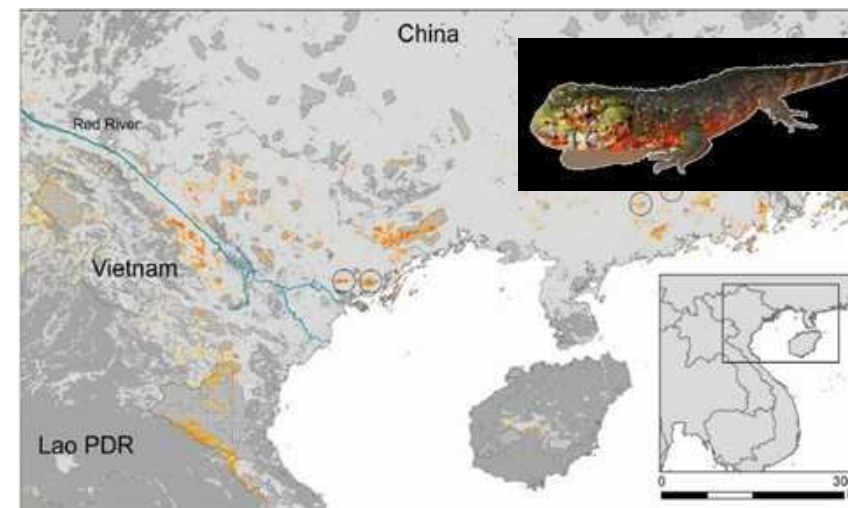
Nguồn: Trung tâm ĐDSH Mê Linh, Save Vietnam Wildlife, GreenViet, EAZA

Cứu hộ, chăm sóc mẫu vật sống, phục hồi quần thể



Ứng dụng khoa học, công nghệ trong giám sát và bảo tồn đa dạng sinh học

- Nghiên cứu ADN môi trường (eDNA)
- Công nghệ viễn thám
- Mô hình tính toán, dự báo



Nguồn: van Schingen et al. 2014, 2019

MỘT SỐ GIẢI PHÁP

- Nâng cao giá trị dịch vụ hệ sinh thái
- Phát triển kinh tế xanh, kinh tế tuần hoàn
- Cải thiện sinh kế hộ gia đình (nuôi, trồng, dịch vụ)
- Năng lượng tái tạo

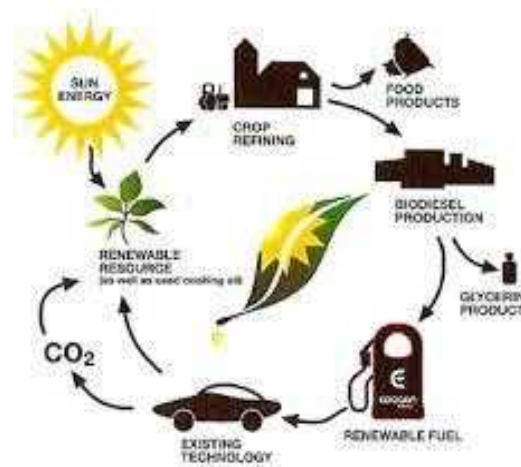


Kiểm soát ô nhiễm môi trường, loài ngoại lai



Nguồn: Báo Tuổi trẻ, VNExpress, sưu tầm

Giảm thiểu tác động và thích ứng với biến đổi khí hậu



Tuyên truyền nâng cao nhận thức của cộng đồng



Trân trọng cảm ơn!